

Oorlogswinter

Uitgeverij Eenvoudig Communiceren | Lezen voor Iedereen

eenvoudigcommuniceren.nl | lezenvoorieen.be

Voor meer informatie over *Leeslicht*: leeslicht.nl

Deze uitgave is een bewerking van de roman *Oorlogswinter* gepubliceerd door Uitgeverij Lemniscaat B.V. (Rotterdam, 1972)

Tekst: Marian Hoefnagel

Eindredactie: Jet Doedel

Redactie en vormgeving: Eenvoudig Communiceren

Coverbeeld: Lemniscaat B.V.

© 2022 | Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 8696 705 6

NUR 286

Oorlogswinter

Jan Terlouw

In makkelijke taal

Dit boek heeft het keurmerk Makkelijk Lezen

1

Op 10 mei 1940 begon de oorlog van Duitsland tegen Nederland. Michiel was toen elf jaar. Hij vond het spannend dat het oorlog was. Jongens uit zijn dorp werden soldaat en liepen stoer door de straten. Ze lachten naar de meisjes en die lachten terug. Op de radio kwamen berichten over de gevechten. Michiel hoopte dat de oorlog nog lang zou duren.

Maar na vijf dagen dacht Michiel er al anders over. Het Nederlandse leger had verloren. Een jongen uit zijn dorp was dood. De andere jongens waren gevangen genomen door de Duitsers. De oorlog kan beter gauw afgelopen zijn, dacht Michiel. Maar dat gebeurde niet.

Het is oktober 1944. Michiel is vijftien en de Duitsers zijn al vier jaar de baas in Nederland.

Gelukkig zijn de Engelsen en de Amerikanen nu eindelijk gekomen om te helpen. Het zuiden van Nederland is al bevrijd. Maar het westen en het noorden zijn nog bezet door de Duitsers. En daar wordt het leven steeds slechter. Dat komt doordat de Duitsers bijna al het voedsel uit Nederland naar Duitsland sturen. De mensen in de grote steden, zoals Rotterdam en Amsterdam, lijden honger.

Daarom proberen ze bij de boeren op het platteland eten te kopen. Trekkers worden ze genoemd. Soms lopen de trekkers meer dan honderd kilometer om ergens een zak aardappelen te kunnen kopen. Ook in De Vlank komen veel trekkers. De Vlank, dat is het dorp waar Michiel woont. Michiels vader is daar de burgemeester.

De Vlank ligt aan de rivier de IJssel, niet ver van Zwolle. Het is een klein dorp, maar wel belangrijk voor de oorlog. Dat komt omdat daar twee bruggen over de IJssel zijn. Een brug voor auto's en fietsers. En een brug voor de trein.

De Duitsers bewaken de bruggen dag en nacht. Want over die bruggen wordt het eten van de Nederlanders naar Duitsland vervoerd. Engelse en Amerikaanse vliegtuigen proberen de bruggen te bombarderen. Om de Nederlanders te helpen en om de Duitsers dwars te zitten.

2

Bij Michiel thuis komen iedere avond mensen aan de deur. Ze vragen of ze kunnen blijven slapen. Het zijn trekkers uit Rotterdam of Vlaardingen. Ze zeggen dat ze kennissen zijn van vroeger, toen Michiels ouders in Vlaardingen woonden. Michiel gelooft dat niet altijd. Maar zijn moeder heeft voor iedereen eten, drinken en een slaapplek.

‘Ik ben blij dat ik kan helpen’, zegt ze tegen Michiel. De volgende dag gaan de kennissen altijd weer verder. Alleen oom Ben blijft meestal een paar dagen.

Oom Ben is geen echte oom, maar hij komt vaak. Daarom noemen Michiel, zijn zus Erica en zijn broertje Jochem hem oom. Oom Ben is een fijne gast. Hij neemt altijd iets lekkers mee. De vorige keer kwam hij met echte thee. Dat is al heel lang nergens meer te koop.

Vandaag is Michiel vroeg opgestaan. Niet om naar school te gaan, want zijn school is in Zwolle.

Dat is aan de andere kant van de brug. Michiels ouders vinden het te gevaarlijk om over de brug te gaan met de bombardementen.

Nu probeert Michiel wat te verdienen met allerlei klusjes. Hij werkt bij de boeren op het land.

Hij repareert karretjes van de trekkers. En hij handelt in konijnen. Hij heeft er dertig. De konijnen die dik genoeg zijn, verkoopt hij aan de slager.

Vijf gulden per konijn, dat is niet niks! Zo kan hij melk, boter en spek kopen bij de boeren. Dat is voor zijn moeder, die iedere dag zoveel mensen te eten geeft.

Door al die klusjes weet Michiel veel over de mensen in het dorp. Hij weet bijvoorbeeld dat sommige boeren Joden verstoopt hebben. En hij weet dat zijn buurjongen Dirk lid is van het verzet. Natuurlijk is het gevaarlijk om dat soort dingen te weten. Maar Michiel praat er nooit over, zelfs niet tegen zijn eigen familie.

‘Goemorgen, oom Ben’, zegt Michiel tegen zijn niet-echte oom, die ook al op is.

‘Ha, Michiel. Ik heb je nodig, man. Ik moet vandaag een grote zak aardappelen kopen. Weet jij een adresje?’

‘U kunt het bij boer Bos proberen. Die woont nogal ver van de grote weg, een half uur fietsen. Daarom komen bij hem niet zoveel trekkers langs.’

Michiel denkt even na.

‘Ik ga wel met u mee’, zegt hij dan. ‘Maar ik moet eerst een paar konijnen naar de slager brengen.’

Het verzet: burgers die in het geheim vechten tegen de Duitsers.

Kunt u intussen hout hakken voor de haard?
Dat is eigenlijk mijn taak. Maar als u helpt, kunnen we eerder weg.'

Michiel schrikt ervan, dat hij dat heeft gezegd. Hij is een jongen van vijftien. Hij kan niet zomaar een opdracht geven aan een volwassene. Maar oom Ben knikt gewoon.

Als Michiel weer terugkomt van de slager, staat zijn buurjongen Dirk bij het tuinhek op hem te wachten.

'Ik moet je spreken,' zegt Dirk, 'onder vier ogen.'
Dirk is een paar jaar ouder dan Michiel. Dat Dirk zoiets tegen hem zegt: onder vier ogen. Michiel voelt zich ineens heel belangrijk.

'Kom mee naar de schuur,' zegt Michiel. 'Wat is er aan de hand?'

Dirk zwijgt tot ze in de schuur zijn.

'Kan iemand ons horen?', vraagt Dirk dan.

'Welnee, er is niemand. En iedereen in huis is te vertrouwen. Wat heb je?'

'Beloof dat je niemand iets vertelt.'

'Ik beloof het', antwoordt Michiel ernstig.

'Vanavond gaan we het distributie-kantoor overvallen. Met drie man.'

Distributie betekent verdeling. In de Tweede Wereldoorlog moesten distributie-kantoren de voedselbonnen verdelen onder de bevolking.

Michiel krijgt een raar gevoel in zijn maag.

Dirk vertelt hem van een overval!

‘Waarom?’, vraagt hij voorzichtig.

‘Er zitten hier in de buurt veel onderduikers.

Die krijgen natuurlijk geen bonnen voor voedsel.

Dus de mensen met onderduikers in huis kunnen niet genoeg eten kopen. Ze krijgen wel geld van de onderduikers, maar geen bonnen.’

Michiel knikt.

‘We overvallen het distributie-kantoor, nemen alle bonnen mee en geven die aan de mensen met onderduikers’, gaat Dirk verder.

‘Maar die bonnen zitten in een kluis. Hoe kom je daar in?’

‘De directeur van het kantoor maakt hem wel voor me open. Hij is een goeie vent en werkt vanavond lang door. Ik denk dat hij wel zal meewerken.’

‘Wie zijn de andere mannen?’

‘Dat gaat je niks aan.’

Michiel lacht even. Logisch dat Dirk dat niet wil vertellen.

‘Waarom vertel je mij dit allemaal?’, vraagt Michiel dan.

‘Ik heb hier een brief. Als er iets misgaat, moet jij die brief aan Bertus van Gelder geven. Oké?’

‘Bertus? Zit hij ook in het verzet?’

‘Je moet niet zoveel vragen. Wil je het doen?’

‘Natuurlijk. Maar je denkt toch niet dat er iets misgaat?’

‘Nee, dat denk ik niet. Maar je kan nooit weten.

Heb je een plek om de brief te verstoppert?’

‘Jawel, geef maar hier.’

Dirk haalt de brief onder zijn trui vandaan.

De envelop is dichtgeplakt en er staat niets op.

‘Waar verstop je hem?’, vraagt Dirk.

‘Dat gaat jou niets aan’, antwoordt Michiel.

Nu lacht Dirk.

‘Morgen kom ik de brief weer ophalen’, zegt hij.

‘Oké. Laat je niet pakken, Dirk.’

‘Nee hoor. Zorg goed voor de brief. Ajuus.’

‘Ajuus’, zegt Michiel ook.

3

Michiel verstopt de brief in het kippenhok.

Dan loopt hij naar het woonhuis. Gauw gaat hij naar zijn kamertje op zolder om het konijnengeld weg te stoppen. Meteen daarna rent hij weer naar beneden. Oom Ben komt net binnen met zijn armen vol hout.

‘Zullen we nu naar boer Bos gaan?’, vraagt Michiel.

‘U kunt de fiets van vader wel gebruiken.’

‘Dat is fijn. Heb jij ook een goede fiets?’

‘Mijn fiets heeft geen gewone banden, want die zijn niet meer te krijgen. Maar met houten banden lukt het ook. Het rijdt alleen zwaar en het hobbelt erg.’

Onderweg vertelt oom Ben over Utrecht, waar hij woont. Hij zit daar bij het verzet en moet ontsnappings-routes organiseren.

‘Voor mensen uit de gevangenis?’, vraagt Michiel.

‘Dat lijkt me gevaarlijk werk.’

Oom Ben schudt zijn hoofd.

‘Voor Engelse en Amerikaanse piloten’, zegt hij.

‘Bijna iedere dag worden hun vliegtuigen door de Duitsers neergeschoten. Soms overleven ze de crash en verstoppelen zich. Ze proberen dan contact te maken met het verzet. Wij proberen die piloten naar Engeland te krijgen.’

‘Lukt het altijd?’, vraagt Michiel.

‘Helaas worden de piloten onderweg vaak opgepakt. Ze worden dan in een kamp voor krijgsgevangenen gestopt. Soms is er een Nederlander bij. Die wordt eerst gemarteld, tot hij al zijn contacten heeft verraden. Dan wordt hij doodgeschoten. Daarom mogen de mensen van het verzet maar weinig van elkaar weten.’

‘Loopt u zelf gevaar?’, wil Michiel weten.

‘Nee hoor, niet zoveel. Mijn afdeling maakt valse papieren. Persoons-bewijzen en zo. Ik ken een paar onderduikers die dat heel goed doen.’

Boer Bos verkoopt de aardappelen aan oom Ben, voor een redelijke prijs. Hij is niet zo’n boer die veel geld wil verdienen aan de hongersnood in het westen. De boer aarzelde wel even. Hij mag van de Duitsers niets verkopen aan Nederlanders, omdat al het voedsel naar Duitsland moet. Maar Michiel is erbij en hij is de zoon van de burgemeester. Het is bekend dat de burgemeester geen vriend van de Duitsers is. Het zal dus wel goed zijn.

‘Fijne boer is dat’, zegt oom Ben op de terugweg. De dag verloopt verder rustig. In de verte wordt geschoten, maar dat is heel gewoon.

Krijgsgevangenen zijn soldaten die door de vijand gevangen zijn genomen. Krijgsgevangenen mogen niet gedood worden.

Michiel verzorgt zijn konijnen en de kippen.
Als hij naar het kippenhok kijkt, denkt hij: ik wou
dat het morgen was. Ik wou dat Dirk weer terug
was.

4

In de avond zijn er weer veel kennissen. Ze praten rustig met elkaar, terwijl Amerikaanse bommenwerpers overvliegen. Die zijn op weg naar Duitsland. Daar worden veel grote steden iedere nacht gebombardeerd.

‘Vreselijk’, vindt de moeder van Michiel. ‘Zoveel onschuldige mensen die vannacht weer gedood worden.’

Maar de anderen halen hun schouders op.

‘De Duitsers zijn deze oorlog begonnen’, zegt Michiels vader. ‘Zij hebben onschuldige Nederlanders vermoord met hun bommen op Rotterdam.’

‘Dat is niet de schuld van een klein meisje in Duitsland’, vindt zijn vrouw. ‘Zij heeft straks een bomscherf in haar been en kan nooit meer lopen. Oorlog is vreselijk.’

De anderen zeggen niets terug.

Michiel loopt nog even naar buiten en kijkt naar het huis van de burens. Zou Dirk al binnen zijn?

Ineens komt er een auto aanrijden, die stopt voor Dirks huis. Mannen stappen uit.

Michiel drukt zich tegen de muur, zodat niemand hem kan zien. Bij de burens wordt hard op de deur gebonsd. Iemand schopt zelfs tegen de deur.

‘Aufmachen!’ wordt er geroepen.

De deur gaat open en de Duitsers gaan naar binnen.
Foute boel!

‘Ben je daar, Michiel?’, fluistert iemand. ‘Wat doe je buiten?’

Het is Michiels vader die zijn zoon zoekt. Na acht uur ’s avonds mogen er geen mensen meer op straat zijn. De Duitsers kunnen je dan zo oppakken en meenemen.

‘Er zijn Duitsers bij de burens’, fluistert Michiel terug.
‘Een huiszoeking, denk ik.’

Samen wachten ze in het donker. Na een tijdje komen de Duitsers naar buiten.

‘Schiet hem niet dood’, huilt de moeder van Dirk.

‘Hij is mijn enige kind. Schiet hem niet dood.’

De Duitsers antwoorden niet. Ze stappen in hun auto en rijden weg.

‘Ik ga even naar ze toe’, zegt Michiels vader. ‘Zeg jij het tegen moeder?’

Michiel vertelt zijn moeder wat er gebeurd is en loopt naar boven, naar zijn kamertje.

Hé, wat is dat nou? Er schijnt licht van de zolder

Bij een huiszoeking gaat de politie een huis in om bewijzen te zoeken voor een misdaad.

op de trap. Is er iemand in zijn kamer?

‘Schrik niet’, zegt een stem. ‘Ik ben het.’

Het is de stem van oom Ben.

‘Ik was op zoek naar een Engels woordenboek’, legt oom Ben uit. ‘Ik moet een briefje schrijven en mijn Engels is niet zo goed meer. Maar ik heb het gevonden. Bedankt hoor.’

Oom Ben verdwijnt naar zijn kamertje op de eerste verdieping.

Even later hoort Michiel zijn vader thuiskomen.

Hij gaat nog even naar beneden.

‘Dirk heeft meegedaan met een overval op het distributie-kantoor’, vertelt zijn vader. ‘Een van de andere overvallers is doodgeschoten. De Duitsers hebben in het hele huis gezocht, maar niets gevonden. Dirks vader en moeder weten niet wat de Duitsers zochten. Ze zijn vreselijk geschrokken en in de war.’

De moeder van Michiel heeft tranen in haar ogen.

‘Wat zal er gebeuren met Dirk?’, fluistert ze.